

5.1 Paragraaf Weerstandsvermogen en risicobeheersing

Doel van deze paragraaf is weergeven hoe solide de positie van de gemeente is en in hoeverre financiële tegenvallers kunnen worden opgevangen. Dat gebeurt door het schetsen van weerstandsvermogen, risicobeheersing en kengetallen over de financiële weerbaarheid en wendbaarheid. Zo worden inzichtelijkheid en transparantie van de begroting verder vergroot, evenals de mogelijkheid om de financiële positie van de gemeente te beoordelen.

Bij risicobeheersing is in 2016 gestart met een verbeteringslag. In de programmabegroting 2017 is een eerste aanzet van de uitkomsten weergegeven, onderstaand is hierop voort gebouwd.

Algemeen

Doel van deze paragraaf is weergeven hoe solide de positie van de gemeente is en in hoeverre financiële tegenvallers kunnen worden opgevangen. Dat gebeurt door het schetsen van weerstandsvermogen, risicobeheersing en kengetallen over de financiële weerbaarheid en wendbaarheid. Zo worden inzichtelijkheid en transparantie van de begroting verder vergroot, evenals de mogelijkheid om de financiële positie van de gemeente te beoordelen.

Bij risicobeheersing is in 2016 gestart met een verbeteringslag. In de programmabegroting 2017 is een eerste aanzet van de uitkomsten weergegeven, onderstaand is hierop voort gebouwd.

Weerstandsvermogen en risicobeheersing

Risicobeheersing is het geheel aan activiteiten en maatregelen voor het expliciet en systematisch omgaan met en beheersen van risico's. Een risico is een onzekere gebeurtenis met – gewenste of ongewenste – gevolgen. Deze gevolgen kunnen beleidsmatig en/of financieel zijn. Bij het weerstandsvermogen ligt de focus op de financiële gevolgen van risico's. Het geeft aan in hoeverre de gemeente in staat is om de gevolgen van risico's op te vangen zonder dat het beleid of de uitvoering ervan in gevaar komt. Het weerstandsvermogen is afhankelijk van de beschikbare weerstandscapaciteit (hoeveel niet bestemde middelen er zijn) en de benodigde weerstandscapaciteit (hoeveel middelen nodig zijn om alle risico's op te kunnen vangen).

De beschikbare weerstandscapaciteit bestaat uit de componenten zoals die in de volgende tabel zijn samengevat. Voor het begrotingsjaar 2018 bedraagt de weerstandscapaciteit € 5.059.868.

Tabel Weerstandscapaciteit

Omschrijving	Stand 31-12-2016 Rekening	Stand 31-12-2017 Begroot	Stand 31-12-2018 Begroot
Algemene Risico Reserve	€ 2.901.411	€ 2.672.600	€ 2.592.127
Reserve minimaleleid	€ 170.932	€ 42.470	0
Reserve Sociaal Domein	€ 4.931.177	€ 3.805.340	€ 2.175.340
Reserve risico's grondbedrijf	€ 311.701	€ 171.000	€ 292.401
Totaal	€ 8.315.221	€ 6.691.410	€ 5.059.868

De benodigde weerstandscapaciteit is afhankelijk van de risico's die worden gelopen. Risico's worden bepaald in het kader van risicobeheersing of risicomangement. Doelen van risicomangement zijn het bevorderen van risicobewustzijn, het expliciet maken en beheersen van risico's en het maken van bewuste afwegingen. Het gaat om een continu proces gericht op de volgende aspecten:

Het identificeren van risico's: waar lopen we welke risico's?

Het classificeren van risico's: hoe groot is de kans, de impact en het financiële effect?

Het treffen van beheersmaatregelen bij de grootste risico's

Mede op verzoek van uw raad is in 2016 een start gemaakt met het aanscherpen van het risicomangement. Dat wordt de komende jaren ontwikkeld omdat het niet alleen gaat om financieel-technische aspecten maar vooral om bewustwording. Risico's zijn er namelijk altijd en risicobewustzijn is onderdeel van de dagelijkse gang van zaken. De gebruikte methode is een algemeen gangbare werkwijze waarbij risico's - onzekere gebeurtenissen - worden benoemd en waarbij per risico de kans op optreden en de gevolgen (impact) ervan worden bepaald. Gevolgen in financiële zin – incidenteel of structureel (i/s in de onderstaande tabel) - en voor doelstelling en imago (in de vorm van een rapportcijfer, waarbij een hoger cijfer staat voor een groter gevolg). Op deze wijze wordt een actueel overzicht van alle risico's gemaakt, op basis waarvan beheersmaatregelen kunnen worden getroffen. Die beheersmaatregelen richten zich op het verminderen van de kans op optreden en/of op het beperken van de gevolgen.

Bij de opstelling van de programmabegroting 2018 is voor het tweede jaar volgens de nieuwe opzet gewerkt. Door betrokkenen zijn inschattingen gemaakt van kans op optreden en van gevolgen. Deze inschattingen hebben vanuit hun aard een voorlopig karakter. En kunnen wijzigen door interne en externe ontwikkelingen. Ook kunnen er nieuwe risico's bijkomen, die eerder niet in beeld waren. Daarom wordt periodiek in de planning & control cyclus de actuele situatie m.b.t. risico's geschetst.

Voor de benodigde weerstandscapaciteit zijn alle risico's meegenomen met een financiële effect vanaf € 100.000. Daarbij is het financiële effect per risico bepaald op de kans van optreden vermenigvuldigd met de financiële impact. Hiermee zijn de financieel grootste risico's afgedekt tegen het percentage van de kans. Ervan uitgaand dat de kans nihil is dat alle risico's zich gelijktijdig voordoen wordt er van uit gegaan dat hiermee voldoende weerstandsvermogen wordt opgebouwd.

De belangrijkste risico's zijn samengevat in tabel Risico's en worden daaronder toegelicht.

Tabel Risico's		impact				vereist weerstandsvermogen	
Risico's	in euro's	i/s	doel	imago	kans		
1	Het onvoldoende realiseren van kanteling en transformatie	€ 2.000.000	s	7	7	40%	€ 1.600.000
2	Huishoudelijke ondersteuning	€ 100.000	s	6	4	25%	€ 50.000
3	Open einde regelingen	nihil	i	7	5	25%	nihil
4	(Bijzondere) bijstand / bestuursakkoord statushouders	€ 500.000	i	5	5	50%	€ 250.000
5	Twentse visie op vervoer	€ 500.000	s	6	6	25%	€ 250.000
6	Optreden majeure procesfout of incident	€ 500.000	i	7	7	20%	€ 100.000
7	Samenwerkingsaspecten	€ 500.000	i	5	8	25%	€ 125.000
8	Wijzigingen in wetgeving en verdeelmodellen	€ 250.000	s	4	5	20%	€ 100.000
9	SW bedrijven vergen extra steun	€ 1.000.000	i	4	4	20%	€ 200.000
10	Onderhoud gemeentelijke gebouwen	€ 250.000	i	5	7	40%	€ 100.000
11	Uitvoeringsprogramma evenementen-, bouw- en milieuvergunningen	€ 1.000.000	i	3	7	2%	€ 20.000
12	Bodem	€ 300.000	i	3	3	25%	€ 75.000
13	Niet voldoen aan BIG	€ 200.000	i	4	8	20%	€ 40.000
14	Niet (tijdig) voldoen aan meldplicht informatielekken	€ 820.000	i	4	8	20%	€ 164.000
15	Uitkering gemeentefonds	nihil	s	3	4	10%	nihil
16	Regelgeving en BBV	€ 50.000	i	2	2	10%	
17	Treasury	€ 100.000	s	3	2	5%	€ 5.000
18	Opduiken van onbekende afspraken met gevolgen	€ 500.000	i	3	8	5%	€ 25.000
19	Grond gerelateerde problemen	€ 50.000	i	5	5	25%	
20	Risico's samenhangend met economische ontwikkelingen	nihil	i				
21	Omvang bedrijfsterrein prognoses en woningbouwcontingent	€ 50.000	i	7	5	25%	
	Totaal						€ 3.104.000

5.1 Paragraaf Weerstandsvermogen en risicobeheersing

Toelichting risico's

1. Het onvoldoende realiseren van transformatie en bijsturingmaatregelen.

De decentralisaties in 2015 waarbij tegelijk fors op de budgetten werd gekort betekenen voor het sociaal domein een grote uitdaging. Van de gemeente wordt verwacht dat er zorg en ondersteuning wordt georganiseerd en daarvoor zijn aanzienlijk minder middelen beschikbaar als in de jaren daarvoor, maar ook na 2015 zijn er negatieve correcties geweest op onze inkomsten in het sociaal domein van rijkswege. In de aanpak waarvoor de gemeente Twenterand heeft gekozen staat nu de transformatie centraal. Het vraagt een andere manier van benaderen van en kijken naar inwoners. En een daarop – waar nodig – inspelen met een aanbod, rekening houdend met eigen kracht en de omgeving van de cliënt / het gezin. Dit vraagt veel van de gemeentelijke organisatie en van de medewerkers. Niet alleen lokaal maar ook regionaal in het bereiken van de doelen.

Het risico bestaat dat de transformatie onvoldoende wordt gerealiseerd indien de personele capaciteit onvoldoende toegerust – beschikkend over de vereiste kennis en ervaring – of robuust – kleine of veel tijdelijke invulling – is. Ook kan dit de voor kanteling en transformatie vereiste cultuuromslag doorkruisen. Dit kan tot forse bedreiging van de doelen van de transitie en de transformatie leiden, in de productie en ook in de besturing. Genoemd scenario is aanvullend op de open einde risico (nr. 3) en uiteraard het verlaten van de budgettaire neutraliteit, zoals is besloten bij de kadernota.

2. Huishoudelijke ondersteuning.

De Centrale Raad van Beroep (CRvB) heeft op 18 mei 2016 enkele richtinggevende uitspraken gedaan over de huishoudelijke ondersteuning (HO) onder de Wmo 2015. Deze hebben ook gevolgen voor het beleid zoals deze in Twenterand is vormgegeven. Medio 2017 is het nieuwe beleidskader 2018 vastgesteld dat de grondslag heeft gevormd voor de nieuwe aanbesteding HO in Twents verband. Dit beleidskader heeft een effect op de uitvoering - in 2017 worden alle cliënten met een HO indicatie opnieuw geïndiceerd.

Risico's bestaan er uit dat het nieuwe beleid juridisch toch niet stand houdt in procedures en dat het opnieuw indiceren niet tijdig plaats vindt. Ook de uitkomsten van de aanbesteding in voldoende kwalitatief aanbod en matching (ZIN en PGB) hebben risico's.

3. 'Open einde' regelingen.

Binnen het sociaal domein zijn er verschillende gebieden waar sprake is van zogenaamde 'open einde' regelingen. Dit betekent dat als er een beroep op wordt gedaan en er geen gronden zijn om de aanspraak af te wijzen dat er dan geleverd moet worden waarbij de kosten voor rekening van de gemeente komen, ook indien daardoor het budget wordt overschreden. Voorbeelden van waar dit van toepassing is zijn Wmo en Jeugd voorzieningen, Bijstand, Minimabeleid, Leerlingenvervoer. Hier bestaat het risico dat het budget wordt overschreden. Omdat de risico's op andere plaatsen zijn gekwantificeerd worden ze qua financieel effect hier nihil geïndiceerd.

4. (Bijzondere) bijstand / bestuursakkoord statushouders

De bijstand (BUIG) is net als de andere regelingen in het sociale domein (Jeugdhulp en Wmo) een open einderegeling. De regeling kenmerkt zich door fluctuaties in de bestandsontwikkeling door vooral economische en arbeidsmarktontwikkelingen.

Landelijk treedt langzaam het economisch herstel in. In de ontwikkeling binnen de bijstand is dit (helaas) nog niet goed zichtbaar. Er is nog steeds een toename van het aantal mensen dat doorstroomt vanuit de WW naar de bijstand. Daarnaast groeit de groep statushouders die zich in Twenterand vestigen en hiermee (in eerste instantie) een beroep doen op een uitkering. Naast uitkeringslasten zullen er extra kosten zijn als gevolg van de verhoogde taakstelling statushouders. Het gaat dan om kosten zoals VVE, taalklassen, leerlingenvervoer, onderwijshuisvesting voortgezet onderwijs, gezondheid en jeugdhulp. Door de komst van de VSO/PRO doelgroep stijgen de lasten van de BUIG eveneens. Ondanks dat deze groep geen beroep doet op een bijstandsuitkering drukt deze groep wel op de BUIG. Dit omdat deze jongeren veelal aan het werk gaan met een loonkostensubsidie welke wordt bekostigd door de gemeente uit de BUIG. Tenslotte merken wij op dat er ook rond uitstroom positieve effecten zichtbaar zijn, zodat het risico minder groot is dan eerder.

5. Twentse visie op vervoer.

In samenwerking met de andere Twentse gemeenten is er gewerkt aan een integrale oplossing voor de huidige situatie van verschillende naast elkaar bestaande vervoersstromen. Dit heeft geleid tot een aanbesteding in 2017, die is geëffectueerd vanaf juli 2017 voor wat betreft het collectieve vraagafhankelijke vervoer. De effectuering van het vervoer naar jeugdhulpinstellingen gaat in per 1 augustus 2017, het OMD-vervoer vanaf 1 januari 2018 en het leerlingenvervoer vanaf 1 augustus 2018. De financiële consequenties zijn voorlopig doorgerekend maar nog onzeker vanwege onzekerheid over de volumes en of de gemeenten wel of niet de eigen bijdrage zullen moeten innen en de aanbesteding en inrichting van het mobiliteitslab.

6. Optreden van een majeure procesfout of incident.

Dit risico betreft het optreden van een procesfout of incident welke leidt tot een grote verstoring van het proces of in de dienstverlening. Uiteraard kunnen procesfouten en incidenten altijd plaatsvinden, maar bij dit risico gaat het om een grote verstoring.

Dit kan samenhangen met een gebrek aan casusregie waardoor de juiste zorg niet of niet tijdig is verleend. Of dat het administratieve proces met de programmatuur en het juiste gebruik hiervan onvoldoende op orde is. Of het kan zijn dat ten gevolge van rolonduidelijkheid of een gebrek aan kennis er andere zorg dan bedoeld of te dure of te langdurige zorg wordt verleend. Ten gevolge van het optreden van incidenten kan de koersvastheid onder druk komen te staan.

Het bestaan van onvoldoende plaatsingsmogelijkheden voor participatie, hulp en ondersteuning dan wel onvoldoende doorstroming (bijv. vanuit crisisopvang) kan leiden tot extra kosten.

Er kan een toename optreden van het aantal bezwaarschriften met gevolgen voor imago en kosten.

7. Samenwerkingsaspecten.

In het sociaal domein wordt met veel partijen samengewerkt. Daar spelen ook risico's. Dat kan gaan over een verschil van inzicht over de kwaliteit van dienstverlening, hetgeen kan tot aansprakelijkheidskwesties kan leiden. Verder kan het gebeuren dat problemen ontstaan bij partijen waardoor afspraken niet worden nagekomen en er bijvoorbeeld niet "wordt geleverd". Ook kan het leiden tot faillissement waardoor frictiekosten kunnen ontstaan en er aanvullende maatregelen moeten worden getroffen om dienstverlening gecontinueerd te krijgen.

Het werken conform de privacywetgeving kan gevolgen hebben voor de boogde integrale werkwijze en kan integraal maatwerk beperken.

De samenwerking op het gebied van inkoop kan moeizaam verlopen waardoor beoogde inkoopvoordelen niet gehaald worden.

8. Wijzigingen in wetgeving en verdeelmodellen.

Dit risico betreft de noodzaak tot aanpassingen van beleid en werkwijzen door wijzigingen in de wetgeving en/of in de verdeelmodellen.

9. SW bedrijven vergen extra steun

SOWECO is een verbonden partij waarbij de gemeente jaarlijks een bijdrage betaalt als deelnemer in de gemeenschappelijke regeling. Hoger uitvallende kosten van de SOWECO dan wel risico's rond de omslag naar de maatschappelijke onderneming betekenen voor de gemeente ook hoger uitvallende kosten.

Daarnaast bestaat er een relatie met LARCOM. Hoewel het hier een inkooprelatie betreft kunnen ook hier kostentegenvallers optreden.

5.1 Paragraaf Weerstandsvermogen en risicobeheersing

10. Onderhoud gemeentelijke gebouwen

Hier spelen risico's aangaande gebouwen.

De discussie over nieuwbouw/renovatie van het zwembad "De Stamper" heeft als gevolg dat de onderhoudsstaat steeds verder verslechterd, onder meer doordat er terughoudend is omgegaan met kostbare vervangingsinvesteringen. Inmiddels is de staat zodanig dat rekening moet worden gehouden met de mogelijkheid van een storing of defect waardoor het zwembad gesloten moet worden. Zo kan bijvoorbeeld het zandfilter vervangen moeten worden, een leidingbreuk ontstaan of dient er een asbestsanering plaats te vinden. Daarnaast is het pand "Mozaïek", Krijgerstraat 4 te Vriezenveen asbest aanwezig, het is een plek waar jongeren elkaar treffen (JOP) en dat leeg komt. Risico's op vernieling en brandstichting worden daardoor groter. Ook de opstallen van de Kruidentuin, gelegen in het Herman Jansenpark, vormen een risico. Een deel van de opstallen heeft asbestverdachte golfplaten dakbedekking. In overleg met de gebruikers zal worden gekeken naar de toekomst van deze opstallen en naar de verantwoordelijkheden. Het feit dat bekend is dat er asbest aanwezig is in sommige panden, betekent niet direct dat alles wordt gesaneerd. Asbest dakbeschot is bijvoorbeeld niet verplicht om te verwijderen voor 2024. Echter bij een asbestbrand kan er asbest vrijkomen en de omgeving hiermee besmet raken. Voor de opruimwerkzaamheden van het asbest bij een calamiteit zijn we niet verzekerd. We overwegen om ons hiervoor wel te gaan verzekeren.

11. Uitvoeringsprogramma evenementen-, bouw- en milieuvergunningen.

Het niet (kunnen) voldoen aan controles en frequenties in het uitvoeringsprogramma van evenementen-, bouw- en milieuvergunningen, als gevolg waarvan er ongewenste situaties kunnen ontstaan of optreden. Bijv. verkeerde opslag van gevaarlijke stoffen (milieu), of ten onrechte afgeven van een evenementenvergunning (denk aan Haaksbergen). Dit risico kan forse gevolgen hebben zowel qua imago/doelrealisatie als financieel."

12. Bodem.

Naar aanleiding van incidenten of wijzigingen (bijv. uitbreiding of nieuwbouw) kan het gebeuren dat bij controles zaken aan het licht komen die niet in orde zijn. Bijv. een verontreiniging of vervuiling of een dreiging dat dit gebeurt. In die gevallen worden er maatregelen (opdracht tot sanering) genomen, al dan niet ondersteund door een dwangsom en met een termijn, een en ander ten laste van de organisatie die het betreft. Daarbij zijn situaties denkbaar waarbij de gemeente zelf bepaalde (delen van de) saneringen moet uitvoeren en de kosten ervan ook voor een deel draagt. Gedraglijn is hierbij dat aansprakelijkheid altijd direct bij de eigenaar wordt gelegd.

13. Niet voldoen aan de BIG.

BIG staat voor baseline informatiebeveiliging gemeenten. Gemeenten zijn net als andere organisaties uitermate kwetsbaar als het gaat om hun (digitale) dienstverlening. Dat is reden om de informatiehuishouding goed op orde te hebben. Eén van de meest basale hulpmiddelen is de lokale implementatie van een baseline. Gemeenten hebben met deze baseline een instrument in handen waarmee zij in staat zijn om te meten of de organisatie 'in control' is op het gebied van informatiebeveiliging. Indien er niet wordt voldaan aan de BIG is het risico groter op diefstal/verlies van gegevens. Met de extra gevraagde gelden voor informatiebeveiliging wordt het risico van een "inbraak" teruggedrongen en/of eerder gesignaleerd zodat schade kan worden beperkt.

Nb: er blijft altijd een risico aanwezig.

14. Niet (tijdig) voldoen aan meldplicht datalekken.

Alle bedrijven en overheden, dus ook de gemeente Twenterand, die persoonsgegevens verwerken zijn op grond van de Wet bescherming persoonsgegevens (Wbp) vanaf 1 januari 2016 verplicht om een ernstig datalek direct te melden aan de Autoriteit Persoonsgegevens, voorheen CBP.

Er is sprake van een datalek als persoonsgegevens verloren raken of onrechtmatige verwerking redelijkerwijs niet kan worden uitgesloten. Onder onrechtmatige verwerking valt onder andere het aanpassen en/of veranderen van persoonsgegevens en niet geautoriseerde toegang tot deze persoonsgegevens. Bij het bepalen van een 'ernstig' datalek spelen de aard en omvang van het datalek en het nemen van doeltreffende maatregelen een belangrijke rol.

15. Verlaging van de uitkering uit het gemeentefonds.

Dit risico wordt voor de begroting 2018 nihil geraamd op basis van wat nu bekend is en wat wordt ingeschat voor het komende jaar. Daarbij wordt ook meegewogen dat de economie steeds meer lijkt aan te trekken. Uiteraard zullen de circulaire's op dit gebied goed gevolg worden om tijdig te kunnen anticiperen op eventuele veranderingen.

16. Regelgeving en BBV

Met ingang van 2016 zijn overheidslichamen belastingplichtig voor de vennootschapsbelasting. Voor de gemeente Twenterand geldt dit alleen voor het onderdeel grondbedrijf. Het is nieuw en mede daarom bestaat het risico dat er een afwijking geconstateerd wordt, bijv. dat er een toepassing van de regels wordt geconstateerd die naar de opvatting van de belastingdienst niet in overeenstemming is met de regelgeving.

17. Treasury

Dit risico betreft de kans dat de rente stijgt. Op langere termijn mag worden verwacht dat de rente inderdaad gaat stijgen naar een hoger niveau. Voor de korte termijn – tot en met 2018 - wordt het risico op een substantiële stijging als zeer laag ingeschat.

18. Opduiken van onbekende afspraken met gevolgen.

Er is veel tijd gestoken in het compleet krijgen van dossiers zodat er een actueel overzicht is van alle gemaakte afspraken en mogelijke verplichtingen (op basis van boetebedingen, etc.). Er bestaat de kans dat er nog iets opduikt wat forse gevolgen kan hebben, maar deze kans is gelet op de uitgevoerde onderzoeken gering.

19. Grond gerelateerde problemen.

Het kan gebeuren dat bij (voorgenomen) transacties de situatie ontstaat dat bijv. er vereiste bodemrapporten ontbreken welke dan worden opgemaakt met mogelijke gevolgen voor door de gemeente te realiseren saneringen. Ook kan het gebeuren dat rapportages er wel zijn maar dat er nog opvolging aan dient te worden gegeven. Of dat vervuiling optreedt t.g.v. het braak liggen van percelen waardoor de gemeente actie dient te ondernemen.

20. Risico's samenhangend met economische ontwikkelingen.

Hierbij kan worden gedacht aan renterisico's, grondmarktrisico's, planningsrisico's, en conjuncturele risico's. Voor de komende periode t/m 2018 wordt ingeschat dat deze risico's in voldoende mate in de verschillende onderdelen van de grondexploitaties zijn verwerkt.

21. Omvang bedrijfsterrein prognoses en woningbouwcontingent.

Dit is het risico op afwijkingen tussen wat er wordt of is gerealiseerd en wat de planmatig al dan niet is beoogd. Met name bij woningbouwcontingent speelt dat hier risico's kunnen gaan ontstaan indien de verschillende gemeentelijke actoren onvoldoende op en met elkaar afstemmen.

5.1 Paragraaf Weerstandsvermogen en risicobeheersing

22. 'Vergunningverleningsproces evenementen, toezicht en handhaving'

Het rapport van de Onderzoeksraad voor Veiligheid over het monstertruck ongeval in Haaksbergen onderstreept dat evenementenvergunningverlening een veiligheidskritisch proces is dat in belangrijke mate kan bijdragen aan het borgen van de openbare veiligheid. In dat licht is het voor Twenterand noodzakelijk om meer te investeren in het proces van vergunningverlening, omdat er niet alleen steeds meer evenementen worden georganiseerd, maar evenementen ook steeds groter en complexer worden.

Daarnaast is het ook noodzakelijk om toezicht en handhaving bij de grotere c.q. complexere evenementen te intensiveren, omdat de ervaring heeft geleerd dat niet alle organisatoren van evenementen in Twenterand zich voldoende rekenschap geven van hun verantwoordelijkheid voor de veiligheid bij evenementen. De gemeente Twenterand heeft op dit moment echter nog onvoldoende ambtelijke capaciteit beschikbaar om het proces van evenementenvergunningverlening, toezicht en handhaving op het gewenste peil te brengen.

Conclusie

Het vereiste weerstandsvermogen bedraagt (zie tabel risico's) € 3.104.000, maar hierbij wordt opgemerkt dat dit bedrag vanwege de start met een nieuwe methode in het kader van risicomangement als voorlopig dient te worden beschouwd. Vooralsnog lijkt de beschikbare weerstandscapaciteit met € 5.059.868 voldoende.

Kengetallen: financiële weerbaarheid en wendbaarheid

Teneinde de inzichtelijkheid en de transparantie van de begroting verder te vergroten geldt m.i.v. de programma-begroting 2016 de verplichting om een aantal kengetallen op te nemen. Kengetallen zijn getallen die de verhouding uitdrukken tussen bepaalde onderdelen van de begroting of de balans. Ze helpen bij de beoordeling van de financiële positie van de gemeente. Concreet zijn de volgende kengetallen voorgeschreven:

- Netto schuldquote
- Netto schuldquote, gecorrigeerd voor alle verstrekte leningen
- Solvabiliteitsratio
- Grondexploitatie
- Structurele exploitatieruimte
- Belastingcapaciteit

Deze kengetallen worden hieronder gespecificeerd en toegelicht. Ze maken inzichtelijk over hoeveel financiële ruimte de gemeente beschikt om structurele en incidentele lasten te kunnen dekken of opvangen. Ze geven zo- doende inzicht in de financiële weerbaar- en wendbaarheid.

De kengetallen worden gezamenlijk opgenomen in de paragraaf weerstandsvermogen en risicobeheersing, omdat die paragraaf weergeeft hoe solide de begroting is en in hoeverre financiële tegenvallers kunnen worden opge- vangen.

Tabel Kengetallen

Kengetallen	Jaarrekening 2016	Begroting 2017	Begroting 2018
Netto schuldquote	49,18%	40,47%	38,01%
Netto schuldquote gecorrigeerd voor alle verstrekte leningen	35,70%	27,42%	34,13%
Solvabiliteitsratio	29,69%	26,36%	24,14%
Structurele exploitatieruimte	-0,58%	-1,52%	-0,24%
Grondexploitatie	13,43%	8,97%	8,28%
Belastingcapaciteit	90,30%	93,65%	95,98%

Netto schuldquote en netto schuldquote, gecorrigeerd voor verstrekte leningen

De netto schuldquote bestaat uit de schuldenlast van de gemeente gedeeld door de eigen middelen. Deze geeft een indicatie van de druk van rentelasten en aflossingen op de exploitatie.

Een hoge schuldquote hoeft op zichzelf geen probleem te zijn, dat hangt af van meerdere factoren. Zo kan een hoge schuld worden veroorzaakt doordat er leningen zijn afgesloten en die gelden vervolgens worden doorge- leend aan bijvoorbeeld woningbouwcorporaties die op hun beurt weer jaarlijks aflossen. In dat geval hoeft een hoge schuld geen probleem te zijn. Om inzicht te krijgen in hoeverre er sprake is van doorlenen wordt de netto schuldquote zowel in- als exclusief doorgeleende gelden weergegeven (netto schuldquote gecorrigeerd voor alle verstrekte leningen).

Solvabiliteitsratio

Solvabiliteitsratio drukt het eigen vermogen uit als percentage van het totale vermogen en geeft daarmee inzicht in de mate waarin de gemeente in staat is aan haar financiële verplichtingen te voldoen.

Grondexploitatie

Grondexploitatie geeft aan hoe groot de grondpositie (waarde van de grond) is ten opzichte van de totale geraam- de baten.

De afgelopen jaren is gebleken dat grondexploitatie een forse impact kan hebben op de financiële positie van ge- meenten. Indien gemeenten leningen hebben afgesloten om grond te kopen voor een toekomstig project hebben zij een schuld. Voor de beoordeling van een dergelijke schuld is het van belang om te weten of deze schuld kan worden afgelost. Als grond tegen de prijs van landbouwgrond is aangekocht loopt een gemeente weinig risico. Staat de grond tegen te hoge waarde op de balans en moet die worden afgewaardeerd dan leidt dit tot een lager eigen vermogen en dus tot een lager solvabiliteitsratio.

Structurele exploitatieruimte

Structurele exploitatieruimte geeft het verschil tussen baten en lasten als percentage van de totale baten. En schetst welke structurele ruimte de gemeente heeft om de eigen lasten te dragen, of welke stijging van baten of structurele daling van lasten daarvoor nodig is.

Belastingcapaciteit

Bij de belastingcapaciteit wordt de hoogte van de van de woonlasten van een gezin als percentage van de lande- lijk gemiddelde woonlasten van een gezin.

Voor de beoordeling van de financiële positie is het van belang dat zowel naar de balans als naar de exploitatie wordt gekeken. In de kengetallen exploitatieruimte en belastingcapaciteit komt tot uitdrukking of de gemeente over voldoende structurele baten beschikt, en welke mogelijkheid er is om de structurele baten op korte termijn te vergroten. De kengetallen netto schuldquote en netto schuldquote gecorrigeerd voor verstrekte leningen, solvabi- liteitsratio en grondexploitatie hebben betrekking op de balans.